

پژمہ کہی چیرقیا کوؤف

ئومید حەمەعەلی - رووسیا

یەکیک لە چیرۆکەکانی نووسەری گەورە ی رووس «ئەنتۆن پافلوفیچ چیخەف»، چیرۆکیکە لەژێر ناوێشان «مەرگی بەرپرس» دا، لە خویندەو و تیگەیشتنیدا منی ناچار بە ژیانکردن لە تەک و لە ناو رووداوەکانیدا، هەلبەت سەرباری ئەو ساکارییهی که لە یەکەم خانە ی لەدایکبوونی رووداوی سەرەکیی چیرۆکە که دا بەدی دەکریت، که بریتییه لە «پژمە» یەک.

ئىقان ديميتريچ چيرفياكوف وەك پالەوان لە تەك ژەنرالدا دەردەكەون، باس لە ئىوارەيەكى زۆر جوان و شاد دەكات، كە چيرفياكوف لە يەككە لە ئوپىراكانى موزىكدانەرى فەرەنسى «پلانكىت»دايە، ئەو ھەست بە وەھا كامەرانيەك دەكات، كە ھەرگىز بەو شىوہە ھەستى پى نەكردووە و ھەرگىز ھىندە شادومان نەبووە، بەلام لە كتوپردا پووبەرووى بارىكى ناھەموار دەبىتەو، وەك چىخەف دەنوسى، ژيان بۆ خۆى پراوپرە لەو رىكەوت و سورپىزانە، زۆر جار بە ئوھى چاوەپوان ناكړىت پوودەدات و دەشى تەواوى ژيان سەراوژىر بكات، ئەم بارە بۆ چيرفياكوف لە گرزبوونى دەموچا و سەختبوونى ھەناسەدان و زۆر نارەحەتبوونى ھەناسەدان، چاويلكەكەى دادەكەنىت و بەتوندى دەپژمىت.

ھەلبەت پژمە دياريدەيەكى ئاسايى و سروشتيى مرقە، ھەموو كەسك، كرىكارىك، سەربازىك، فەيلەسوفىك، ياخود بەرپرس و سەروكى ولاتىك بىت دەپژمىت، بەلام رەنگە چيرفياكوف تىگەيشتنىكى دىكە و پىچەوانەى ھەبىت، ئەو بە جورىكى دىكە مامەلە لە تەك ئەو دۆخدا دەكات، وەك واىت، كە پژمە لە خەسلەتەكانى ئەو بىت و ئەوانى دىكە ئاگادارى ئەو راستىيە گشتىيە نەبن، تاكو بتوانن لەو تىبگەن، كاتىك چيرفياكوف دەپژمىت بە ئەنقەست نىيە، بىگومان ئەم وىنايە دەشى پووى ھەرە ساكارى ئەم چىروكە بىت.

چيرفياكوف و ژەنرال سەر بە دوو دنياى جياوازن، دنياى چيرفياكوف، دنيايەكە پرە لە ئەفسانەى جياواز لە بارەى دۆخ و سروشتي كەسانى بالادەست و خودان پلەوپايەى سياسى و كۆمەلایەتى لە

دەولەت و كۆمەلگەدا، گوزارشتە لە دنياىبىنيەك، كە ژەنرال و ژەنرالەكان لە سيفەتە مروىيەكانيان دادەپنيت و بە تەواوى وەك بوونەوهرىكى جياواز و خودان سيفەتى سەرومۆيى لىيان دەپوانىت.

ھەلە نىيە، ئەگەر بىژىن ئەو دۆخە، گوزارشتىشە لە شەرمەزاربوون و شەرمىنى مرقە لە ئاست سيفاتەكانى خۆيدا، پيشاندەرى راستىيەكە، كە پەيوەندى بە كۆمەلگە و تاك بە تاكى كۆمەلەو ھەيە، ئەويش بەو پىيەى گەلىك خەسلەت ھەن ھاوبەشن لە نىوان مرقەكاندا، بەلام سەرەراى ئەو ھاوبەشىيە، ھەندىك لەو خاسىەتەنە بوونەتە بەشىكى شورەيى ئامىزى رەفتارى مرقە، تەنانت دەركەوتنىان ئەگەر بە رىكەوتىش بىت، دەبنە مايەى شەرمەزاربوون لە نىوان خەلكاندا، خەلكانىك كە خۆيان بەشىكن لە شەرمەزاريەكە و تەنھا جيايىك ئەو ھەيە ھىشتا لە دۆخىكى رۆشندا ئەوان سيفەتە شەرمەزاريەتەكانىان خۆى بەياننەكردووە، ئەمە چىدىكەيە جگە لە دەبەنگى مرقە، كاتىك شەرمەزاردەبىت بە خاسىەتگەلىك كە گشت ئەوانى دىكە ھەلگىن، چ كۆمەلەكى مروىى دەبەنگە كە تايبەتمەندى ئەندامەكانى حەرام و شەرمەزاردەكات.

كاتى چيرفياكوف دەپژمىت و خۆى دەسرى، تەماشاي دەوروبەرى دەكا و دەبىنى كەسىكى مامناوەندى لە تەمەندا، كە لە كورسىيەكەى پىشەویدا دانىشتووە، سەرقالى سىرنى مل و سەرە پووتاوہەكەيەتى، لىرەو ھە شەرمەزاريى چيرفياكوف دەستپىدەكات، لەبەر ئەو ھەستەوخۆ داواى لىبورن كەردن بە پىويست دەزانى، بۆيە ھەروا دەچىتە پىشەو ھە وردەكۆكەيەكى بۆ دەكات

ھەلبەت پژمە
دياريدەيەكى
ئاسايى و
سروشتيى
مرقە، ھەموو
كەسك،
كرىكارىك،
سەربازىك،
فەيلەسوفىك،
ياخود بەرپرس
و سەروكى
ولاتىك بىت
دەپژمىت،
بەلام رەنگە
چيرفياكوف
تىگەيشتنىكى
دىكە و
پىچەوانەى
ھەبىت، ئەو بە
جورىكى دىكە
مامەلە لە تەك
ئەو دۆخدا
دەكات

چرکه ساتگەلێکی کورتماوه و ئەمە نکورتن، تەنانەت لە ئاست باریکی بچوکی وەک ئەوێ بەسەر چیرفیاکۆفدا دیت خۆناگرن و دەفەرن و دەتاوینە و دەمرن، تەنھا رێککەوتیکی ئەوھا نەگرس بەسە بۆ ئەوێ تەواوی ساتە شادمانییەک بەریادبیت و بە تەواوی نیگەرانی شوینی بگریتەو. بەلام پەنگە نیگەرانی شوناسە راستینەکی مەرف بەیت، ئەمە دیوێ پەسەنەکی ئەو بەیت، کە بریتیە لە نیگەرانییەکی ئەبەدی دەریارە هەموو شتیکی، دەریارە بوون، کە بنەپەتیکی ئۆنتۆلۆژیانە بوونی مەرفە و ناشی لێی جودا ببیتەو، بۆیە دروستە گەر بیژین نیگەرانی هێمای گەرتر و قولتری پەسەنبوون، نەک شادمانی مەرف، نیگەرانی پەیوەستی ئامادەگییەکی راستەقینە مەرفە لە دۆنیادا.

چیرفیاکۆف لە رێستەکەدا، هەم دیسان لە ژەنرالی نزیکی دەبیتەو، هەڵدەدات بەسەر شەرمییەکی بە زالببیت، دەستدەکاتەو بە بۆلەبۆل و هەمان قەوانی پیشتر لێدەداتەو، هەر لەبەر ئەو ژەنرالی بەشیوەیک لە شیوەکان تۆرە دەبیت و دەلێت: «ناخ.... دە بەسە..... من هەر لەبیرم کردبوو.... بەلام تۆ هەر دەلییتەو!» بەم شیوە دوواو ئاژامانە بەشی خوارەوێ لێوی جۆلان.

سەریاری ئەو پوونی و توندییە لە وەلامەکی ژەنرالدا هەبوو، بەلام نەیتوانی چیرفیاکۆف بگەینیتە ئەو باوەرەکی کە لە ئامانجەکی خۆی دەستبەردار بوون پابگەینیت، چونکە ئەو بەردەوام هەست بە ئاژامییەک دەکات، کە بەشیکی لە مۆئەدەبی خۆیەو سەرچاوە دەگرێ و بەشیکی دیکە دەرهاویشتی ئەو ترسە کۆمەلایەتی و

و داوای بەخشین لە ژەنرالی دەکات، هەلبەت سەرەتا ترس دایدەگریت، چونکە بەو نیشانانە بە جلوبەرگی ژەنرالەو، و بۆ چیرفیاکۆف دەردەکەوێ ژەنرال ئەو کەسەبیت، کە دەشخ زیان بۆ کارو ژیانی دروستبکات، هەرچەندە ژەنرال بەرپرسەکی چیرفیاکۆف نییە و کەسێکی دیکە، بەلام وەک تەواو کارلە کارترابیت و چیدی گەرانهو نەبیت، وەک وابیت، چیرفیاکۆف هەموو شتیکی وەلابنیت و تەنھا ئامانجیک بۆ ژیانی خۆی دیاری بکات، ئەویش وەدەستەپێنانی بەخشین و لیبوردەیی نێوان مەرفەکان بێ، ئیدی ناگەریتەو خالی یەکەم، ئیدی چیرفیاکۆف دەچیتە سەفەرێکی ئەبەدیو. لە وەلامدا ژەنرال دەلێ: هیچ نییە، هیچ نییە، پاش ئەوێ چیرفیاکۆف پوونی دەکاتەو، کە بەهیچ جۆریک بە ئەنقەست ئەو کارە نەکردو، هەلبەت نازانم بۆ، بەلام پەنگە لە گەمژەبیدا بیت، یاخود لە نادلنیاییدا چیرفیاکۆف تەکاکی دووبارە دەکاتەو و دەبیژێ: «لەبەر خوا.... بمبوورن.... لەبەر ئەوێ من ئەوێ نەخواستبوو»، ئەمە لە چرکەساتیکدا، کە هەموو گۆیان بۆ ئۆپێراکە شلکردو، بۆیە ژەنرال ئەوھا وەلام دەداتەو «تکایە دانیشن.. بهیلن با گۆیگرین» بەم شیوە چیرفیاکۆف شەرمەزارییەکی زیاتر دایدەگریت، سەریاری ئەو بە خەندەو و بە گەمژەییەکی دانیشتەو و چاویبیریەو ئۆپێراکە، بەلام چیرفیاکۆف چیدی شادمان نەبوو، وەک چۆن لە سەرەتادا وەها بوو، ئەو هێندە ئازاری چەشت و شەرمەزاریبوو، تروسکایی کامەرانی و شادی لە لای نەما. لێرەدا مەرف لەو تێدەگات کە چ گالته جارییە کە ئەوێ پێی دەگوترێ بەختەو، شادمانی، خەندە، ئەوانە چ

سیاسیییه، که هه م کۆمه لگه بینای کردووه، هه م دهسه لات و کاراکته ره کانی ناوی دهستیان هه یه له خولفاندنیدا، هه رله بهر ئه وه یه چیرفیاکۆف به و پاده یه له نا ئارامی و شله ژاندا ده ئی، هه رچه نده ده شیا بپوات و ته نها جارێک داوای به خشین بکات و ئیتر به س، به لام نه خیر، ئه و له هه موو پرسته یه کی ژه نپال به گومانه، رهنگه گومانه که ی چیرفیاکۆف له جیگه ی خۆیدا بیئت، ئه مه ش له به ره ئه وه ی به رپرسه سیاسی و کارگێرپه ده وله تییه کان به زه حمهت راستی ده بیژن، ته نها مه گه ر ناچارین، رهنگه ئه وان وا خۆیان په روه رده بکه ن، که راستی ته نها وه ک چه کیکی ده گمه ن به کار به یژن، له کاتیکدا به پیویستی بزانی، به لام له ساتی دیکه دا زیاتر به ماسکه وه خۆده رده خه ن، هه موو سیاسی و ده سه لاتداریک ماسکیکی گه ره که، تاکو به رده وام یان زۆریه ی کات خۆی له بنه وه حه شاریدات.

چیرفیاکۆف گه رایه وه ماله وه و پووداوه که ی بۆ هاوسه ره که ی باسکرد، به لام هاوسه ره که ی هه ندیک ساویلکانه سه رنجی له پووداوه که دا و له سه ره تادا ترسا، به لام کاتئ ئه وه ی زانی ژه نپال ئه و که سه نییه، که به رپرسی مێرده که یه تی ئیدی هیمن بووه وه و به چیرفیاکۆفی گوت: «هه رچۆنیک بیئت بچۆره لای ژه نپال و داوای لیپووردنی لئ بکه، با وا بیرنه کاته وه، که تۆ ناتوانیت که سه یه تی خۆت له نیو خه لکدا پابگریت»، ئه وه ده زانین، که خه می هاوسه ره که ی چیرفیاکۆف له دوا جاردا ده بیته خه میکی کۆمه لایه تی، هه رچه ند له سه ره تادا ته واو ترسیکی ئابووریانه بوو، که بیگومان له نیگه رانیی ئه وه وه ده رباره ی له ده ستچوونی ده رفه تی کارکردنی مێرده که یه وه سه رچاوه ی ده گرت، ئه م دۆخه، دۆخی

چیرفیاکۆفیشه هه ندیک قولتر و کاریگه رتر. چیرفیاکۆف له سه فه ره که یدا به رده وامه، دیسان خۆی ده گه یه نیتته لای ژه نپال، ئه مجاره له شوینی کاره که یدا، هه م داوای به خشین ده کات و پاکانه ده کا و باس له په شیمانیوونی خۆی و بی مه به ستی خۆی ده کا. دیاره به پاده یه ک گه مژانه دیته پێشچاو، که ژه نپال به زبری ده بیژن: «ئه مه چ پوچییه که ... هه ر خودا ئه مه ده زانی!»، ئه مه وه لامیکی هینده بریندارکه ره، که ده شی مرۆف پیی بمری! هه رچه نده چیرفیاکۆف رهنگی زه رده ه لگه را و عه سه بی بوو، به لام کۆلی نه دا، به خۆی گوت: «نه خیر، ئه مه ئه وها نابیئت به جیبه ئیلم، پیویسته خۆم بۆی پوونبکه مه وه».

ئه م سه رکیشییه ی چیرفیاکۆف له پیناو وه ده سه ته یانی «به خشین» که ی ژه نپالدا ئیجگار تولانییه، کۆتاییه کی تراژیدی هه یه، پێش ئه وه ی پووه پووی تراژیدیای چیرفیاکۆف ببینه وه، هه وله کانی دیکه ی ئه و سه رنجان بۆخۆیان کێشده که ن، به شکلیک، که نا کریت به قولی ده رک به و راستییه نه که یین، که لیپووردن بووه ته دوا هه مین هیوای چیرفیاکۆف، ئه و به ته واوی ویل و شه یدا ی لیپووردن بووه، ئه و هه ست به گونا هیکی گه وره ده کا، سه رباری ئه و ترسه کۆمه لایه تی و سیاسییه ی هیمامان پیکرد، که ده شی بنه په تی گورپوتینی به رده وامی ئه و بن، ئیدی ئه وه تیده گه یین، که ویستی چیرفیاکۆف بۆ لیپورده یی، به شیوه یه ک مه زنبووه، وه ک خالیکی جه وه ره ی و ژیا نی بۆ بوونی چیرفیاکۆف سه قامگیربووه، لیپورده یی له هه نوکه دا بۆ ئه و یه کیک له بنه په تیتیرینه کانی ئامانجه کانی بوونه.

سەربارى خۇبەگە ورەزانى و سوکايە تىپىکردنى ژەنرال لە ئاست چىرقياکۆڭدا، بەلام ئەو کۆلنادات، ئەمە شىۋەيەكى جوانى ياخيۋونى مرۆڭە دژ بە زوو ماندووبون لە پىناو لىبووردەييدا، لەتەك ھەر پەيامىكى دىكەى چىرقياکۆڭدا و سەرەپاى ھەر خويندەنەوہيەكى جودا، كە گوتار و رەفتارەکانى ھەلگريپىت، ئەو پەيامىكى كۆنكرىتى رادەگەيەنئ، كە من بەم شىۋەيە ھەلى ئەھىنجم: «لىبووردەيى ئەو دەھىتت لە پىناويدا بمرين».

ژەنرال بە دەموچاۋىكى گرژ و بە راوہ شاندى توندو ئازاردەرانەى دەستەکانى بە روى چىرقياکۆڭدا ھەلدەشاخئ، كە بۇ يەكەم جار چىرقياکۆڭ ناچار دەكات بەوہى بلىت: «ژەنرال تواناى تىگەيشتنى نىيە»، ئەمە ساتىكى بەبايەخە، بە و اتايەى كە دەشى ژەنرال لىرەدا وەك گوزارشتكەرى دونياى دەسەلات تىبگەين، يان ھەرچۆرە دەسەلاتىكى كولتورى و ئاينى و ئايدىۋۆلۆژى، كە بەزەحمەت لە جياوازييەكان تىدەگەن و ريزيان دەگرن، ناتوانن خودان پەيامى لىبووردەيى بن، ئەگەر ئەو پەيامانە لە دەرەچوارچىۋەى بنەما نەگۆرەكانيانەوہ بن. ئىدى چىرقياکۆڭ بىراردەدات لەم ساتەوہ بەھىچ جۆرىك نايتەوہ و پووبەپوو داواى بەخشين لە ژەنراللى خۇبەزلزان ناكات، ھىندە توپەيە، كە لەبەر خۇبەوہ دەلى: «ئەھرىمەنت لەگەل» ئەى ژەنرال، بەلام دەيھەوئ ئەوجا لە رىگەى نامەوہ بۇ ژەنرال بنوسىت، ئەو گەيشتەوہ مالمەوہ و، كەوتە ناو بىرکردنەوہو دەربارەى نووسىنى نامەيەك، كە بىرارى دابوو بۇ ژەنراللى بنىرتت، ئەو زوو تىگەيشت، كە قودرەتى نووسىنى ئەو نامەيەى نىيە و بۇيە ھەم سووربوو لەسەر ئەوہى

بىسەلمىتت، كە پژمەكە پووداۋىكى لەناكاوبووہ و مەبەستى چىرقياکۆڭ ئەوہ نەبووہ بىپىرژىتت بە سەرگوئىلاكى ژەنرالدا. بۇ پۆژى دواتر چووہ لای ژەنرال و بە ريزەوہ وەك ھەمىشە پىي گوت، گەورەم من پۆژى پىشتر ھاتمە لاتان، تا پوونى بکەمەوہ كە بەمەبەست نەبووہ و ھىچ كاتىكىش نەمويستووہ بەئىوہ پىبەكەنم، ھەلبەت پىويستە ئاگادارى ئەوہبين، كە پۆژى بەرى چىرقياکۆڭى بەوہ تاوانباركرد، كە گوايا ئەو ھەر پىدەكەنى! ئەو تۆمەتەى خرايە پالى زۆر بىزاركەريوو، مايەى سەرسورمان بوو بۇ چىرقياکۆڭ، چونكە نەك نەويستبوو پىبەكەنىت، بەلكو ھەر بىرىشى لى نەكردبووہو، ئىمە دەزانين لە قولايەكانى داوا و خەونىكى ئەوہا گەورە و جديدا مەحالە مرۆڭ بتوانئ لە سۆنگەى گالته جاريەوہ پىبەكەنىت، بۇيە چىرقياکۆڭ درىژەدەدات بە پوونکردنەوہ و سەلماندنى ناراستى ئەو و دروستى و راستگويى قسەكانى خۇى و بەوپەرى سەرسامىيەوہ پوودەكاتە ژەنرال و دەپرسىت: «چۆن من دەتوانم پىبەكەنم؟»، بەردەوام دەيىت و دەگاتە ئاستە بالاکانى بىرکردنەوہ دەربارەى ريزى كەسيەتى مرۆڭ و دەلىت: «ئەگەر ئىمە لە وەھا كاتىكدا پىبەكەنين، ئەوہ ماناى بىرپىزىكردنە بە كەسيەتى مرۆڭ».

ژەنرال لە پاش ئەو جديبەت و دەربرينە بەرزەى چىرقياکۆڭ، وەك ھەموو مرۆڭە خۇبەزلزانەكان و دەسەلاتدارە ستەمكارە سياسى و نەريتىيەكان، وەك ئەوانەى كە خۇيان وەك خاوەندارى حەقىقەتى پەھا پىناس دەكەن، تواناى تەحەمولکردنى نامىتت، چونكە ئەو كاتەى مرۆڭ دەگاتە دوارادەى جديبوون

رەگەزى بىر و ھۆش بى، نەك لە پەراۋىزەكانى دۆگما باۋەپى و ئايدىۋلۇژىيەكاندا فرى بدريت .
 لىرە بە دواۋە تراژىدىيە چىرقياكۆف بە دواسنورى تراژىدىيە مرۆف دەگا، ھەر لە تەك دەرکردنە نامرىيەكەى لە لايەن ژەنرالەۋە، چىرقياكۆف پاشەوپاش بۆ لای دەرگای دەرەۋە گەپايەۋە و ھەر لەم ساتى گەپانەۋەيەدا، كتوپر ھەستى كرد ئەندامىكى جەستەى لە ھەناويدا لىك دەترازى، بى ئەۋەى ھىچ بىيىنى يا بىيىنى، ئەو چوۋە سەر شەقامەكە و بەرەۋ مالمەۋە كەۋتە پى، ئىچگار سەخت پىگەى دەپرى و بەم لاۋلادا دەكەۋت، ھەرچۈن بوو گەيشت و بى ئەۋەى جلو بەرگى كاركردى دابكەنىت، چىرقياكۆف بەسەر قەرەۋىلەكەى دا پالكەۋت و بەم شىۋەيە مرد .

تېيىنى:

ئەۋە ناۋىشانى چىرۆكەكەى چىخەقە، كە بەماناى مردنى «چىنۇفنىك» دىت، وشەى چىنۇفنىكىش Смерть * ЧИНОВНИКА
 واتاى كەسىكە كە لە بواری خزمەتى دەۋلەتيدا كاردەكات و بەرپرسارىيە ھەيە .
 - ئەم چىرۆكە سالى ۱۸۸۳ نووسىۋىەتى و بلاۋى كر دوۋەتەۋە .

لە پەيامە گەۋرە مرۆيىەكانىدا، ئىدى ھەموو شەرمىيەك و ترسىك خاپوردەكات و تواناكانى زالبون تىيدا گەۋرەدەبن . مرۆف لە ساتگەلىكى ئەۋھادا ھىچ سلىك لە جاردانى پەيامى ئازادى و ئاشتى و لىيوردەيى و پىزگرتنى ئىنسان ناكاتەۋە، بەم شىۋە ھىچ دەرەت و ھەلبىژاردەيەكيش بۆ ژەنرال و ژەنرالەكان ناھىلىتەۋە، يان دەبىت پادەستى پەيامى مرۆفانە بىن، ياخود ۋەك سىفەتى ھەمىشەيى خۆيان پوۋبەپوۋى ئەو پەيامە بەرزانە بىنەۋە .

ھەرلە بەر ئەۋە بوو، كە لە دواھەمىن پلەى جدىيەتى گوتارى مرۆفانەى چىرقياكۆفدا، ژەنرال دەگاتە كۆتا پلەى دەمارگىرى خۆى و بەدەنگىكى قىرەئاسا و بە پەنگىكى شىنھەلگەپاۋەۋە، كە لە تورپىيدا دەستەكانىشى دەلەرزى، دەلى: «برۆۋ... دە رە ۋە!»، چىرقياكۆف ھەرچەندە دەترسى، بەلام بە كزەدەنگىكەۋە دەپرسىت «چىيە... چى؟»، ژەنرال بە تورپەبوۋنىكى ناشىرىنترەۋە دوۋپاتى دەكاتەۋە «برۆۋ... دە رە ۋە!»، بە پادەيەك تورپەيە كە پىيەكانى بەزەۋىدا دەكىشى . بە راستى ئەمە وىنايەكى جوانى ئەۋانەيە كە نايانەۋىت گوى لە پەيامى مرۆقبوۋن بگرن، ئەۋانەى مرۆف و مرۆقبوۋن لە سەر ۋەموۋ شتەكان و باۋەپەكانەۋە دانانىن، مرۆف لە كىن ئەۋانەن چ نىيە جگە لە خزمەتكار و قورىانىيەك لە پاي راگرتنى لوتبەرزىي خۆيان و موقەدەسە ناموقەدەسەكانىندا، ئەۋانە بوۋەۋەرگەلىكن تەنھا لە پىستى مرۆقبوۋندا، ناكارن مرۆفگەرابن، چونكە مرۆف بۆ ئەۋەى مرۆفكىكى راستەقىنە بىت، پىۋىستە مرۆفگەرابىت و مرۆفگەرايى بۆ ئەۋ دواھەمىن و پايەدارترىن